

ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน
กับ
สหกิจศึกษา

แนวคิดและบทบาทของ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน กับสหกิจศึกษา

ดร.สัมพันธ์ ศิลปนาฏ

ดร.วุฒิ ด่านกิตติกุล

ดร.กัณทิมา ศิริจิระชัย

แต่เดิมนั้นการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไม่ได้สอบถามความคิดเห็นจากผู้ใช้บัณฑิตหรือสถานประกอบการมากนัก การผลิตบัณฑิตจึงไม่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการอย่างแท้จริง สถานประกอบการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าเมื่อรับบัณฑิตเข้าทำงานนั้น ต้องจัดให้มีการสอนงานบัณฑิตเกือบหนึ่งปีจึงจะสามารถใช้งานบัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และยังมีช่องว่างอยู่อย่างมากระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานประกอบการ อย่างไรก็ตามท่านอธิการบดีท่านแรกของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (มทส) **ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน** ซึ่งต่อไปนี้จะขอเรียกท่านว่า**อาจารย์วิจิตร** เพื่อแสดงถึงความเคารพของเราที่มีต่อท่าน ทั้งในฐานะที่ท่านเป็นทั้งครูและผู้บังคับบัญชา **อาจารย์วิจิตร**เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างมาก จึงได้แก้ปัญหาช่องว่างระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานประกอบการ โดยมีนโยบายว่าการพัฒนาหรือร่างหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นั้น ต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่พวกราบภายนอกมาร่วมร่างหลักสูตร ทำให้ทุกหลักสูตรของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นั้นมีความเป็นปัจจุบันและตรงกับความต้องการของสถานประกอบการมากที่สุด นั่นคือมหาวิทยาลัยได้ทำการลดช่องว่าง และรับฟังความคิดเห็นจากภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมมากขึ้นนั่นเอง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ผลิตบัณฑิตในสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหลัก เช่น วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีการเกษตร สาธารณสุขศาสตร์ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ เราเห็นด้วยกันว่าการจัดให้มีการฝึกประสบการณ์ปฏิบัติงานในสถานประกอบการนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่เดิมมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จัดให้เป็นการฝึกงานภาคฤดูร้อนของนักศึกษา อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ถึงผลสัมฤทธิ์ของการส่งนักศึกษาไปฝึกงานภาคฤดูร้อนนั้น ไม่ได้ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะในการทำงานหรือการนำความรู้ทางวิชาการไปใช้ในการทำงานมากขึ้นนัก โดยการฝึกงานภาคฤดูร้อนมีช่วงระยะเวลาที่สั้นมากประมาณ 45 วัน การเข้าไปอยู่ในสถานประกอบการในช่วงระยะเวลาที่สั้นๆ จึงเป็นการเข้าไปเรียนรู้และเข้าใจการทำงานและปรับตัวให้เข้ากับผู้ร่วมงานอื่นๆ และแทนที่จะได้ช่วยงานของสถานประกอบการได้บ้าง ก็เป็นช่วงเวลาที่นักศึกษาต้องกลับมหาวิทยาลัย **นักศึกษาสถานประกอบการและมหาวิทยาลัยจึงไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่** สถานประกอบการเองก็มองว่าตนเองต้องรับผิดชอบดูแลนักศึกษา จึงมองว่านักศึกษาเป็นภาระและไม่มั่นใจว่าจะให้นักศึกษาทำงานอะไรได้บ้าง จึงมักมอบหมายงานที่ต่ำกว่าศักยภาพนักศึกษา เช่น ถ่ายเอกสาร เสริมกาแฟ เป็นต้น **อาจารย์วิจารณ์** ได้เล็งเห็นปัญหานี้ จึงได้จัดตั้ง**คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรประสบการณ์การปฏิบัติงานในสถานประกอบการ** ขึ้นในปี พ.ศ. 2536 คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ในการหารูปแบบและวิธีการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์การปฏิบัติงานในสถานประกอบการของนักศึกษาให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย ซึ่งต่อมา**อาจารย์วิจารณ์** ได้บัญญัติศัพท์การฝึกประสบการณ์การปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ หรือ **Cooperative Education** ในภาษาไทยว่า **สหกิจศึกษา** อันหมายถึง การจัดการศึกษาร่วมกันเพื่อให้ได้การศึกษาที่ดี โดยให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานจริงเป็นหลัก (Work-based learning) และเนื่องจากประสบการณ์นี้ไม่สามารถ

จำลองขึ้นเองภายในมหาวิทยาลัย จึงได้มีการประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและภาครัฐร่วมกัน และเป็นที่แน่นอนเป็นอย่างยิ่งว่าการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบและวิธีการดำเนินงานสหกิจศึกษานั้น ไม่ได้จัดทำโดยลำพังเฉพาะคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยเท่านั้น ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจากภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและภาครัฐ เช่น สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารไทย วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ผู้บริหารจากภาคเอกชนจำนวนหนึ่ง ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย และคณาจารย์จากสำนักวิชาต่าง ๆ ทั้งนี้ **อาจารย์วิจิตร** ยังเป็นประธานในคณะกรรมการชุดนี้ด้วย แสดงให้เห็นความตั้งใจจริงของท่านในฐานะที่เป็นผู้บริหารสูงสุด และอยู่ร่วมระดมความคิดเห็นในการจัดทำรูปแบบสหกิจศึกษา มาโดยตลอด โดยมีปณิธานว่าการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นักศึกษาต้องได้รับประโยชน์สูงสุด ระยะเวลาการฝึกควรนานกว่าการฝึกภาคฤดูร้อนแบบเดิม และเพื่อให้การฝึกเข้มข้น มีผลสัมฤทธิ์สูง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จึงเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่จัดระบบภาคการศึกษาเป็นระบบไตรภาค (Trimester) เพื่อรองรับการไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา 2 ครั้ง ครั้งละ 3 เดือน และนักศึกษาสามารถจบการศึกษาได้ภายใน 4 ปี นับเป็นอธิการบดีที่กล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ เป็นอย่างมาก **อาจารย์วิจิตร** ได้ทำความเข้าใจ ในการจัดการเรียนการสอนระบบไตรภาคนี้กับคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก เพราะทุกคนจะเคยชินกับระบบทวิภาคมากกว่า

หลักสูตรสหกิจศึกษาจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี **ถือเป็นนวัตกรรม** ที่สำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย โดย **อาจารย์วิจิตร** ได้กล่าวเกี่ยวกับสหกิจศึกษาไว้ว่า “...เรื่องสหกิจศึกษา จากผลการประเมินเรื่องนี้ยืนยันว่าเป็นจุดแข็งของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี แล้ว

วงการวิศวกรรมก็เรียกร้องให้เป็นนิสิตบังคับ สิ่งที่มาจากวิเศษบอกให้เป็นหน่วยกิตบังคับ แล้วคุณค่าของ co-op ก็คือเงินก็ได้ งานก็มี เพราะ sense of employment เป็นเรื่องสำคัญ เตรียมประสบการณ์มากมายให้นักศึกษาในโลกของความเป็นจริง ช่วยให้นักศึกษามีประสบการณ์มากขึ้นก่อนทำงานจริง เรื่องนี้เรามาไกลและทำสำเร็จได้ดี เป็นต้นแบบไม่ใช่แค่ของไทย แต่ของโลกเลยก็ว่าได้” (อมรรวิษฐ์ นาครทรรพ, 2545)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้เตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากร โดยการส่งคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องเดินทางไปศึกษาดูงานด้านสหกิจศึกษา ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศยุโรป เพื่อนำเอาแนวความคิดการจัดการศึกษาในรูปแบบ Cooperative Education มาประยุกต์เข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอนระบบไตรภาคในทุกหลักสูตรที่เปิดสอน เพื่อรองรับการส่งนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา 2 ครั้งในแต่ละหลักสูตร คือ ในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 โดยกำหนดภาคการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาสลับกับภาคการเรียนปกติ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา 3 เดือน การไปสหกิจศึกษา 2 ครั้ง ทำให้นักศึกษาได้อยู่ในสถานประกอบการนานถึง 6 เดือน ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความสามารถในการทำงานเป็นอย่างดี และเริ่มส่งนักศึกษารุ่นแรกไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในปี พ.ศ. 2538 จำนวน 123 คน และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้มอบสัมฤทธิ์บัตรแก่นักศึกษาทุกคนที่ผ่านการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาด้วย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้ดำเนินการส่งนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยลดภาคสหกิจศึกษาเหลือเพียง 1 ภาค และเพิ่มระยะเวลาปฏิบัติงานสหกิจศึกษาจาก 3 เดือน เป็น 4 เดือนแทน

นอกจากส่งนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษาทั่วประเทศแล้ว ยังได้ส่งเสริมให้มี “โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาสหกิจศึกษานานาชาติ” ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้วัฒนธรรมการทำงานของนานาชาติและเพิ่มพูนทักษะการสื่อสารอีกด้วย

การดำเนินงานสหกิจศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์สูง ต้องมีการจัดหางานที่มีคุณภาพและตรงตามสาขาวิชาชีพให้นักศึกษาปฏิบัติ มหาวิทยาลัยต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจกับสถานประกอบการเป็นอย่างมาก ซึ่งบุคลากรของมหาวิทยาลัยตั้งแต่เจ้าหน้าที่ของโครงการสหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพ คณาจารย์ คณบดี รองอธิการบดี และท่านอธิการบดี **อาจารย์วิจิตร** ต้องช่วยกันทำหน้าที่นี้ให้สำเร็จ จึงมีการเชิญชวนสถานประกอบการต่าง ๆ มาเยี่ยมชมมหาวิทยาลัย และการส่งผู้บริหารระดับสูงและคณาจารย์ไปเยี่ยม ทาหรือและสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่สถานประกอบการ **อาจารย์วิจิตร** ไม่เพียงแต่ให้นโยบายเท่านั้น ท่านยังร่วมเป็นผู้สร้างความรู้ ความเข้าใจกับสถานประกอบการด้วยตนเอง นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังต้องเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการทำงานให้ได้

เพื่อปรับตัวเข้าสู่ความเป็นสากลหรือนานาชาติ ในปี พ.ศ. 2538 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของ **สมาคมสหกิจศึกษาโลก** (World Association for Cooperative Education: WACE) ในนามของประเทศไทยโดย **อาจารย์วิจิตร** อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในขณะนั้น ได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในกรรมการบริหารของสมาคมฯ และได้เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการบริหารสมาคมฯ เป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง อาทิ การประชุมสัมมนาสหกิจศึกษานานาชาติ ครั้งที่ 11 ณ กรุงวอชิงตัน ดี ซี สหรัฐอเมริกา ในระหว่างวันที่ 4-9 กรกฎาคม 2542 และการประชุมสหกิจศึกษานานชาติระดับภูมิภาค ณ เมืองนาโงยา ประเทศญี่ปุ่น ในระหว่างวันที่ 19-24 สิงหาคม 2543

ผลที่เกิดขึ้นกับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ

สัมฤทธิ์ผลของสหกิจศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะความรู้ความสามารถของนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นหลังจากสหกิจศึกษาเท่านั้น ทุกฝ่ายที่ร่วมกันทำโครงการสหกิจศึกษา ยังได้ประโยชน์ร่วมกันหมด จากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาสหกิจศึกษาหลังจากสหกิจศึกษาโดยให้นักศึกษาประเมินตนเองในหัวข้อ พื้นฐานวิชาการ การปฏิบัติงาน และการนำความรู้กลับมาใช้ การพัฒนาตนเอง และการเข้าสู่งานอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา เป็นต้น พบว่านักศึกษาร้อยละ 99 แสดงความคิดเห็นว่านักศึกษามีการพัฒนาตนเองเป็นอย่างมากหลังจากกลับจากสหกิจศึกษาอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนไปและหลังจากกลับจากสหกิจศึกษา และถึงแม้ว่านักศึกษาจะไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือสวัสดิการแต่อย่างใด นักศึกษาก็ยังให้ความคิดเห็นว่าสหกิจศึกษานั้นทำให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาตนเองเป็นอย่างมาก เมื่อสอบถามถึงภาพรวมความคิดเห็นของนักศึกษาต่อสหกิจศึกษา นักศึกษาที่กลับจากสหกิจศึกษาให้ทัศนคติในเชิงบวกต่อการจัดการศึกษาแบบสหกิจศึกษา โดยคะแนนความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก มาโดยตลอดทุกปีการศึกษา ส่วนบัณฑิตที่ทำงานแล้วยังให้ความคิดเห็นว่า การได้มีโอกาสไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษานั้น ทำให้บัณฑิตมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ทำให้เข้าใจและเรียนรู้การทำงานขององค์กรได้รวดเร็วขึ้น และมีมุมมองในงานอาชีพตนเองที่กว้างมากขึ้น (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2547)

นอกจากนี้ในการประชุมร่วมกับอาจารย์ในทุกสาขาวิชาในปีการศึกษา 2546 ที่ผ่านมานั้น อาจารย์ในทุกสาขาวิชาร้อยละ 98.7 ยังเห็นประโยชน์จากการจัดให้มีสหกิจศึกษาในหลักสูตร ถึงแม้ว่าอาจารย์จะต้องเดินทางไปทัศนศึกษาสหกิจศึกษายังสถานประกอบการต่างๆ ก็ตาม อาจารย์ยังให้ความคิดเห็นว่านักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาแล้ว แสดงตนเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และยังคงเห็นด้วยที่มหาวิทยาลัยจัดให้

มีสหกิจศึกษาในหลักสูตร แม้ว่าจะทำให้อาจารย์มีภาระงานเพิ่มมากขึ้นก็ตาม (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2547)

ตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของสหกิจศึกษาอีกตัวหนึ่งคืออัตราการได้งานทำของบัณฑิตหลังจากจบการศึกษาแล้ว 6 เดือน อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก ในภาพรวมพบว่า การได้งานของบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แตกต่างจากภาพรวมของบัณฑิตทั้งประเทศ ซึ่งเป็นตัวเลขที่น่าพึงพอใจ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเป็นสถาบันการศึกษาใหม่ ที่เพิ่งจะเริ่มผลิตบัณฑิตออกไปปีแรกในปี พ.ศ. 2539 เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีบัณฑิตแจ้งว่าได้รับการติดต่อให้กลับไปทำงาน ณ สถานประกอบการที่เคยปฏิบัติงานสหกิจศึกษาเดิมโดยเฉลี่ยร้อยละ 30.7 ทั้งนี้มีเพียงบัณฑิตเฉลี่ยร้อยละ 9.7 ของจำนวนบัณฑิตรวมเท่านั้นที่กลับไปทำงานยังสถานประกอบการเดิมที่เคยปฏิบัติงานสหกิจศึกษา (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2547)

สถานประกอบการก็ได้รับประโยชน์จากสหกิจศึกษาเช่นเดียวกัน ในการรับนักศึกษาไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา งานหรือโครงการที่กำหนดมาจากสถานประกอบการนั้น เป็นงานที่สถานประกอบการได้ประโยชน์ โดยส่วนใหญ่มหาวิทยาลัยจะทำการตกลงกับสถานประกอบการให้คิดโครงการพิเศษขึ้นมา เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ความสามารถที่เรียนมาจากมหาวิทยาลัยในการทำงานตลอด 16 สัปดาห์ (Project-based learning) โดยกำหนดงานลักษณะงาน แผนการทำงาน และเป้าหมายของการทำงานอย่างชัดเจน งานนั้นจึงเป็นงานที่มีประโยชน์กับองค์กร นักศึกษาสหกิจศึกษาจึงมิใช่ภาระที่ทางมหาวิทยาลัยโยนไปให้ทางสถานประกอบการดูแลเพียงฝ่ายเดียว เหมือนเช่นการฝึกงานในภาคฤดูร้อนแต่อย่างใด

ตัวอย่างของสถานประกอบการที่ได้ร่วมทำสหกิจศึกษากับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มาโดยตลอดตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นโครงการจนถึงปัจจุบันคือ บริษัทซีเกท เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด นั้น บริษัทซีเกทฯ

จบการศึกษา หรือเมื่อมีตำแหน่งว่าง

ในการผลิตบัณฑิต สิ่งหนึ่งที่มหาวิทยาลัยหรือคณาจารย์มุ่งหวังเป็นอย่างมากคือบัณฑิตของตนมีศักยภาพที่ไม่ด้อยกว่าบัณฑิตจากสถาบันการศึกษาอื่น และอัตราการได้งานทำสูง ไม่ตกงาน มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ มหาวิทยาลัยได้กำหนดให้ภาคสหกิจศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในภาคการศึกษาที่ 1 หรือ 2 เมื่อนักศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์ว่านักศึกษาควรกลับมาจบการศึกษาในภาคการศึกษาสุดท้ายที่มหาวิทยาลัย เมื่อนักศึกษาได้ประสบกับโลกของการทำงานจริงในวิชาชีพของตน นักศึกษาจะค้นพบจุดบกพร่องของตนเอง หรือค้นพบว่าตนเองยังขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้ผลต่อการประกอบอาชีพต่อไป นักศึกษาจะได้กลับมาศึกษาหรือค้นคว้าเพิ่มเติมที่มหาวิทยาลัย การต้องกลับมาเรียนอาจทำให้นักศึกษาเสียโอกาสถ้าสถานประกอบการนั้นไม่สามารถรอได้ อย่างไรก็ตามมีสถานประกอบการหลายแห่งยอมรักษาดำเนินงานนั้น ๆ ไว้รอนักศึกษา หรือบางสถานประกอบการรับนักศึกษาคนนั้นทันที แล้วให้นักศึกษาลามาเรียนได้ในบางวันทำการ

ผลจากการไปสหกิจศึกษาของนักศึกษานั้น นอกจากมหาวิทยาลัยจะพบว่านักศึกษาจะมีโอกาสได้งานมากกว่านักศึกษาจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังพบว่าหลังจากกลับจากสหกิจศึกษาแล้วนักศึกษามีการพัฒนาศักยภาพเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าจะไม่มีการวิจัยที่แน่ชัด แต่คณาจารย์ส่วนใหญ่ในที่ประชุมระหว่างคณาจารย์ในสาขาวิชากับโครงการสหกิจศึกษา ในปีการศึกษา 2546 ได้ให้ความเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเด่นชัดและยังสนับสนุนให้มีสหกิจศึกษาต่อไป นอกจากนี้การที่คณาจารย์ได้เข้าเยี่ยมหรือนิเทศนักศึกษาในระหว่างปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ยังเป็นโอกาสอันดีที่อาจารย์ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงหลักสูตรของสาขาวิชา และศักยภาพของนักศึกษาจากสถานประกอบการ ซึ่งคณาจารย์สามารถนำข้อคิดเห็นนั้นมาปรับปรุงการเรียนการสอน รายวิชาใน

หลักสูตร หรือปรับปรุงหลักสูตร ต่อไป

ในการไปนิเทศของอาจารย์นั้นยังเป็นโอกาสอันดีอย่างหนึ่งที่อาจารย์จะได้มีโอกาสพบปะกับบุคคลในภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐอื่นๆ หรือภาคธุรกิจอื่นๆ เป็นการเปิดโลกทัศน์ของอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยมีอาจารย์บางจำนวน ที่ไม่มีโอกาสได้ทำงานในภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ หรือภาคธุรกิจ มาก่อนเลย

ประโยชน์อันใดก็ไม่เท่ากับความปลื้มใจของอาจารย์ที่เห็นนักศึกษาและบัณฑิตของตนเป็นคนดีและคนเก่ง เป็นคนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น เมื่อพี่เลี้ยงหรือบุคลากรได้ให้คำชมในขณะที่คณาจารย์ไปนิเทศหรือในแบบประเมินผลการปฏิบัติงาน หรือเมื่อนักศึกษาได้นำเสนอผลงานที่ปฏิบัติในกิจกรรมหลังกลับจากสหกิจศึกษา นักศึกษาจะแสดงตนเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีบุคลิกภาพที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก และนักศึกษามีผลการเรียนที่ดีขึ้นหลังจากกลับจากสหกิจศึกษา อย่างไรก็ตามทางมหาวิทยาลัยมิได้ตอบรับต่อคำชมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ข้อควรปรับปรุงต่อคุณภาพของนักศึกษา จะถูกรายงานให้สาขาวิชาทราบ เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน และการเพิ่มศักยภาพของนักศึกษาต่อไป ส่วนข้อคิดเห็นต่อระบบการจัดการสหกิจศึกษา ทางโครงการสหกิจศึกษาฯ จะนำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการทางด้านสหกิจศึกษา

หลักสูตรสหกิจศึกษา จึงเป็นหลักสูตรที่เพิ่มพูนศักยภาพของบัณฑิตอย่างแท้จริง และทุกฝ่าย ทั้งสถานประกอบการและมหาวิทยาลัย ความสำเร็จของสหกิจศึกษานอกจากจะเพิ่มศักยภาพของบัณฑิตไทยแล้ว ก็ยังมีผลต่อทางเศรษฐกิจจากโรงงานที่นักศึกษาปฏิบัติ สถานประกอบการก็ลดงบประมาณในการฝึกพนักงานใหม่และใช้ช่องทางสหกิจศึกษาเป็นช่องทางในการคัดเลือกพนักงาน

ความสำเร็จในเรื่องสหกิจศึกษามีได้จำกัดอยู่ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

สุนาร์เท้านั้น ในปี พ.ศ. 2542 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และมี**อาจารย์จิตกร**เป็นอธิการบดีท่านแรก ได้บรรจุหลักสูตรสหกิจศึกษาในทุกหลักสูตรที่เปิดสอน และในปี พ.ศ. 2544 ได้ดำเนินการส่งนักศึกษารุ่นแรกจำนวน 115 คน ในหลักสูตรสารสนเทศศาสตร์ไปปฏิบัติงานสหกิจศึกษา ณ สถานประกอบการ โดยมีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3 เดือน (รายงานประจำปีเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ปี 2548 โครงการศูนย์สหกิจศึกษาและบริการอาชีพ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์)

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านสหกิจศึกษาภายในประเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุนาร์ได้จัดให้มี **การประชุมสัมมนาสหกิจศึกษาระดับชาติ** เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ในปี 2543 ระหว่างวันที่ 27 - 28 กรกฎาคม 2543 ส่งผลให้สถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมการประชุมสัมมนาในครั้งนั้น เริ่มดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสหกิจศึกษาระดับคณะวิชาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ อาทิเช่น วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2544 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุนาร์ในฐานะผู้แทนประเทศไทย ได้รับเกียรติจากคณะกรรมการบริหารสมาคมสหกิจศึกษาโลกให้เป็นประเทศเจ้าภาพการจัด **ประชุมสัมมนาสหกิจศึกษานานาชาติ ครั้งที่ 12** (12th World Association for Cooperative Education: WACE 2001) ซึ่งจัดขึ้นที่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุนาร์ จังหวัดนครราชสีมา ในระหว่างวันที่ 25-29 กรกฎาคม 2544 โดยมีประเทศสมาชิกนานาชาติเข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้นกว่า 22 ประเทศ และมีสถาบันการศึกษาไทยทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมการประชุมสัมมนาจำนวนมาก ส่งผลให้สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสถานประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสหกิจศึกษา รวมตัวกันจัดตั้ง **สมาคมสหกิจศึกษาไทย** (Thai Association for Cooperative

Education- TACE) ขึ้นในวันที่ 15 สิงหาคม 2544 โดยมี อาจารย์ยิวจิตร ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมฯ เป็นคนแรก

ในปี พ.ศ. 2545 นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัย ในขณะนั้น ได้เล็งเห็นความสำคัญของหลักสูตรสหกิจศึกษา ประโยชน์ที่ทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้รับไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษา สถานประกอบการหรือ แม้แต่ตัวนักศึกษาเอง ตลอดจนความสำเร็จของการนำเอาหลักสูตรสหกิจศึกษา มาประยุกต์ใช้ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีกับบริษัท ซีเกท เทคโนโลยี ประเทศไทย (โคราช) ที่ได้ดำเนินการรับนักศึกษาประมาณ 10 รุ่น และให้นักศึกษาทำโครงการ 108 โครงการ พบว่าได้รับผลตอบแทนกลับมาเป็นการลดต้นทุนในกระบวนการผลิตถึงประมาณ 4 ล้านบาท จึงมีดำริ ให้สำนักกิจการสถาบันอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย เข้าศึกษาดูงาน ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และบริษัท ซีเกท เทคโนโลยี ประเทศไทย (โคราช) ในเดือนพฤษภาคม 2545

ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาคักยภาพของนิสิตนักศึกษาควบคู่กันไป ทั้งความเป็นเลิศทางวิชาการและความชำนาญเชิงปฏิบัติการตามแนวทางของการจัดการ ศึกษาในรูปแบบสหกิจศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือ สกอ. (ทบวงมหาวิทยาลัยเดิม) สถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการทั้งภาครัฐและ เอกชน ได้ร่วมกันประกาศเจตนารมณ์เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2545 ในการให้ความร่วมมือสนับสนุนและพัฒนาระบบสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ในระดับชาติ

สกอ. ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนและผลักดันให้ เจตนารมณ์ดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ ในปีการศึกษา 2545 จึงได้ดำเนินการปรับยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพนิสิตนักศึกษา โดยจัด

ให้มี **โครงการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา** เพิ่มเติมขึ้น นอก จากโครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา และโครงการเรียนรู้อุณหภูมิร่วมกันสรรค์สร้างชุมชน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษา ได้มีโอกาสคลุกคลีกับสถานประกอบการ ในฐานะพนักงานชั่วคราวก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมของนิสิตนักศึกษาก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานอีกด้วย

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นในการดำเนินการดังกล่าว สกอ. ได้เตรียมความพร้อมโดยจัดทำร่างประกาศนโยบายทบวงมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการบรรจุรายวิชาสหกิจศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษา จัดประชุมสัมมนาในระดับชาติเรื่องสหกิจศึกษากับการพัฒนาบัณฑิตไทย จัดประชุมสานความร่วมมือกันระหว่างทบวงมหาวิทยาลัยกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสมาคมหอการค้าไทยในการจัดสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ และได้มีคำสั่งทบวงมหาวิทยาลัยที่ 136/2545 ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2545 แต่งตั้ง **คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา** ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กรอบ หลักเกณฑ์และมาตรฐานในการดำเนินการสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย และในการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาครั้งที่ 1/2545 ได้ให้ความเห็นชอบให้มีการพัฒนารายวิชาสหกิจศึกษาในสาขาวิชานำร่องจำนวน 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม และสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 60 แห่งได้นำรูปแบบและหลักการสหกิจศึกษาไปปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนของตน โดยใช้ต้นแบบจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในโครงการสหกิจศึกษานำร่อง ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการจาก สกอ. ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2545-2547

ทำให้มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้ค้นพบว่าสหกิจศึกษาเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาบัณฑิต และเป็นการเชื่อมโยงโลกของมหาวิทยาลัยกับโลกของภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมเข้าด้วยกัน แม้ว่าในปัจจุบัน (พ.ศ. 2549) สกอ. จะสนับสนุนทางด้านนโยบายเท่านั้น ก็ยังคงมีมหาวิทยาลัยหลายแห่งดำเนินการสหกิจศึกษาต่อไป นับว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยนั้น ได้รับการพัฒนาและก้าวหน้าขึ้นมากจากวิสัยทัศน์ของ**อาจารย์วิจารณ์** ในปัจจุบันท่านยังคงทำหน้าที่สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสหกิจศึกษาให้ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และมหาวิทยาลัยเข้าใจ ต้องขอขอบพระคุณท่านในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มระบบสหกิจศึกษาขึ้นมา ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเสริมสร้างศักยภาพของบัณฑิตไทย และเป็นโครงการที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทั้งเรื่องการพัฒนาบัณฑิตและผลพลอยได้ทางเศรษฐกิจ เราทุกคนคงไม่ปฏิเสธถึงความเป็นนักคิด นักบริหารการศึกษาระดับชาติของ**อาจารย์วิจารณ์** เราทุกคนจึงขอฝากความหวังเรื่องสหกิจศึกษาให้เป็นนโยบายระดับชาติไว้กับท่านต่อไป คุณูปการของท่านเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงซาบซึ้งและอยู่ในใจของพวกเราทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2543). รายงานการจัดประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ เนื่องในโอกาสวันสถาปนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีครบ 10 ปี เรื่องแนวทางการจัดระบบการศึกษาผสมผสานการเรียนและการปฏิบัติงาน ครั้งที่ 1, 28-29 กรกฎาคม 2543 ณ สุรัสุมมนาการ :มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีนครราชสีมา
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2546). รายงานสรุปผลการติดตามประเมินผลการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษานำร่อง โครงการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา รุ่นที่ 1 . นครราชสีมา :มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2547). รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี . นครราชสีมา :มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อมรวิทย์ นาครทรรพ (2545) ทศวรรษแรกของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลแห่งแรกของประเทศไทย. นครราชสีมา :มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.